**Департамент культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації**

**ОКЗ «Харківський науково-методичний центр
охорони культурної спадщини»**

ОКЗ «Харківський художній музей»

Харківське відділення Національної спілки краєзнавців України

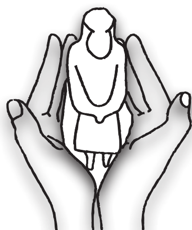
**Центр українських студій та краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна**

Тези доповідей учасників

XXVIII Міжнародної наукової конференції «Слобожанські читання»

Конференція проходить з нагоди
Міжнародного дня пам'яток і визначних місць,
Дня пам'яток історії та культури,

присвячена 370-річчю міста Харкова
(1654–2024)

18 квітня 2024 р.

м. Харків

УДК 719+908+930.85](477.54/.62)(063)

Публікується за рішенням засідання науково-методичної ради Харківського художнього музею (протокол № 3 від 7 березня 2024 р.).

А16 Тези доповідей учасників XXVIII Міжнародної наукової конференції «Слобожанські читання». – Харків : Курсор, 2024. – 144 с.

ISBN 978-617-8057-10-7

До збірки включені тези доповідей учасників XXVIII Міжнародної наукової конференції «Слобожанські читання», що проходить з нагоди Міжнародного дня пам’яток і визначних місць, Дня пам’яток історії та культури, присвячена 370-річчю міста Харкова (1654–2024).

ISBN 978-617-8057-10-7

п’ятдесятирічної діяльності ХМТ (1861–1911 рр.), виданих 1913 р. за ред. С. М. Ігумнова.

Події медицини Харківщини висвітлював «Харьковский медицинский журнал», який видавало ХМТ з 1904 р. У фондах зберігається колекція номерів журналу з 1906 по 1917 рр.

У XVIII–XIX ст. епідемічна обстановка Харківщини була дуже складною. Щороку спалахи численних інфекційних хвороб: кір, скарлатина, малярія, коклюш, віспа, епідемії тифу, дифтерії, холери. У 1882 р. з ініціативи університетських медиків створено епідеміологічне товариство. У фонді є: огляди та нариси епідемічних захворювань у Харківській губернії, санітарно-статистичні дослідження у лікарських та фельдшерських пунктах Харківського повіту.

Раритетні видання, присвячені питанням земської медицини: звіти по Харківській губернській земській лікарні та про санітарне становище селянства у повітах, праці з’їздів земських лікарів та представників земств Харківської губернії.

У фондах бібліотеки зберігаються документи різних медичних установ і організацій, опубліковані у минулі століття. НБ ХНМУ популяризує книжкові пам’ятки та забезпечує доступ до них читачам, розміщуючи раритети у Репозитарії.

Світлана Олександрівна Бикова,

бібліотекар 1 категорії відділу «Україніка» імені Т. Г. Шевченка Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка

Вшанування героїв: блог «Історія Харкова у пам’ятних дошках» ХДНБ імені В. Г. Короленка

«Історія Харкова у пам’ятних дошках: фактографічні та бібліографічні відомості» – інформаційний бібліографічний ресурс, започаткований у ХДНБ ім. В. Г. Короленка в травні 2015 року. Його завдання – ознайомити користувачів як із новими сторінками історії Харкова, так і нагадати про окремі події та особистостей, які своєю діяльністю чи вчинками зробили вагомий вклад у розвиток міста чи держави в цілому. І це можна зробити, віртуально подорожуючи та зупиняючись біля будівель, на яких встановлено меморіальні дошки.

Кожний допис містить довідкову інформацію про адресу розміщення

дошки, наведено її дослівний текст та фото. За наявності даних вказано дату встановлення, матеріал, з якого виготовлено дошку, відомості про митців, які працювали над її створенням, бібліографічні описи джерел, де йдеться про відкриття дошки, її стан тощо. Друга частина – це нарис про особу чи історичну подію, яким присвячено меморіальний ресурс. Надаються бібліографічні відомості про джерела та уривки з найбільш цікавих статей, книг.

Теги блогу «Історія Харкова у пам’ятних дошках» (http://mevorydoski-kharkov.blogspot.com) – це назви вулиць, імена осіб, події, дати, теми, пов’язані з історією міста.

На сьогодні ресурс містить інформацію про понад 500 пропам’ятних таблиць, встановлених (деяких з часом і демонтованих) об’єктів вшанування. Нині одним із нагальних завдань є увічнення пам’яті героїв-харків’ян, які загинули за незалежність України.

Після 24 лютого 2022 року робота з блогом на певний час була призупинена, та з червня 2023 року фахівці відділу «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка почали працювати над вивченням інформації про нові меморіальні дошки. Досить символічно, що першим об’єктом після перерви стала меморіальна дошка на честь аеророзвідниці добровольчого підрозділу «Хартія» Владислави Черних (позивний Аїда), встановлена у травні 2023 року на фасаді будинку, де жила українська захисниця. Випускниця Харківського національного медичного, аспірантка Національного фармацевтичного університетів, вона з початком російського вторгнення вступила до лав Сил ТрО, була медиком у складі підрозділу БПЛА, також виконувала функції оператора. Загинула під Бахмутом під час виконання бойового завдання 28 грудня 2022 року.

Варто зауважити, що об’єкти, встановлені на честь захисників України, з’являються у Харкові з 2015 року. Це, наприклад, пам’ятний знак Герою України, герою Небесної сотні Євгену Котляру, встановлений 15 вересня 2015 року у вестибюлі Харківського національного університету радіоелектроніки, а 19 лютого 2016 року пам’ятну меморіальну дошку було встановлено на фасаді будівлі головного корпусу вишу.

Вивчаючи масив меморіальних дошок, присвячених боротьбі за незалежність України («Євромайдан Харків», АТО, повномасштабне вторгнення РФ на територію України), зазначимо, що інформація на них здебільшого є персоніфікованою, тобто розкриває імена тих, хто загинув, захищаючи батьківщину від російської навали. Більшість таких пропам’ятних об’єктів встановлено на фасадах вцілілих будівель харківських шкіл.

У Харкові є пам’ятні знаки з переліком групи осіб, наприклад, меморі-

альна дошка, присвячена студентам і випускникам ХНУ ім. В. Н. Каразіна, які загинули в АТО, знак у пам'ять про загиблих внаслідок теракту біля Палацу спорту 22 лютого 2015 року. Також не можна не згадати тематичні меморіальні дошки, наприклад, на честь першого в Україні пункту допомоги вимушеним переселенцям з Донбасу «Вокзал», яка встановлена в центральній залі Південного вокзалу 1 червня 2017 року.

Збираючи інформацію про той чи інший меморіальний об'єкт, укладачі передусім звертаються до фонду своєї книгозбірні, а також використовують ресурси Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки, зокрема проєкт «Нові пам'ятники культури та меморіальні дошки Харківської області», різноманітні інтернет-ресурси.

Останнім часом, працюючи над матеріалами для блогу, укладачі зіткнулися з головною проблемою – відсутністю біографічної та бібліографічної інформації про загиблих героїв російсько-української війни, на честь яких меморіальні дошки були встановлені вже після початку повномасштабного російського військового вторгнення. Як правило, це були звичайні, в основному молоді люди, тому немає друкованих джерел, дуже стислою є інформація на інтернет-сайтах. Ми хочемо подякувати адміністраціям та музеям окремих шкіл, які відгукнулися на прохання працівників бібліотеки і надали інформацію про своїх колишніх учнів.

Надалі триватиме ретельне спостереження, збір, обробка всієї доступної інформації про вшанування харків'ян – захисників України. У блозі з'являться нові дописи, а також будуть доповнені спогадами та іншими документами раніше опубліковані матеріали.

Світлана Олексіївна Бражніченко,

старший науковий співробітник КЗ «Лебединський міський краєзнавчий музей» виконавчого комітету Лебединської міської ради Сумської області

З історії млинарства на Лебединщині

Однією з окрас українського пейзажу були вітряки й млини, які тепер можемо побачити на картинах, малюнках чи рекламних проспектах борошняних виробів. Вони є незаслужено забутими промисловими об'єктами та яскравим втіленням української народної творчості в архітектурі та побуті, важливим місцем зборів, а також романтичними та містичними місцями,